

▼ ตรอกแคบๆ ในตำบล Gion Higashi เต็มไปด้วยร้านอาหารชาวสองข้างทาง

โกะคะงิ

ตำบลเกอิชาเก่าแก่ 5 แห่งของเกียวโต

| ทัศนวิสัย มัทซึโอะ |

▲ เทศกาลสังสรรค์ทุกเดือนพฤศจิกายนของสำนัก Gion Higashi มีพิธีชงชาที่เปิดให้ผู้คนที่ไปเข้าร่วม

เมื่อ พูดถึงเกียวโต สิ่งที่น่าทึ่งที่นักท่องเที่ยวมักจะนึกถึงอันดับแรกๆ คือ วัดวาอาราม อาหาร บ้านเรือนเก่าแก่ และเกอิโกะ ไมเอะโกะทาแป็งซาว มีปิ่นดอกไม้ประดับผมที่เกล้าเป็นทรงสูง กิโมโนสีฉูดฉาดงามที่พันรอบเอวด้วยผ้าโอบิยาวจรดหน้าแข้ง ใส่เกี้ยวสูงราว 10 เซนติเมตรเดินดังกังกรัง

แม้นักท่องเที่ยวจะมาเดินท่องเที่ยวในตัวเมืองเกียวโตก็ตาม โอกาสที่จะเห็นหรือใกล้ชิดกับพวกเธอนั้นกลับมีไม่มากนัก เพราะพวกเธออาศัย และทำงานกันในตำบลเกอิชาเล็กๆ ย่านกิงงิ จะออกไปทำงานก็ยามค่ำไปแล้วบ้าง เดินด้วยฝีเท้ารวดเร็วปานนักวิ่งบ้าง และหลังๆ มานี้เมื่อนักท่องเที่ยวบางรายไปกีดขวางทางเดินของพวกเธอ จึงเลือกที่จะเดินทางไปทำงานด้วยแท็กซี่แม้จะเป็นระยะใกล้ๆ

ตำบล (สำนัก) เกอิชาที่พวกเธอทำงานนั้นในภาษาญี่ปุ่นเรียกกันว่า “คะงิ” หรือ “ฮานะ มะจิ” (花街) หมายความว่า “ย่านบันเทิง” ในเกียว

โตมี 5 ตำบลด้วยกัน แต่ละตำบลจะมี “ร้านน้ำชา” (โอะเจยะ) ซึ่งเป็นเสมือนห้องจัดเลี้ยง ทั้งริมถนนใหญ่ และในตรอกแคบๆ มากมายที่นี่จะเป็นที่ๆ นักธุรกิจ พ่อค้า นักแสดงคาบูกิ หรือนักท่องเที่ยวที่มีระดับจะพากันมาสังสรรค์ และเจรจาธุรกิจ เกอิชาน้ำชาต่างดงามกริยา มารยาทอ่อนช้อยจากสังกัดต่างๆ ที่เรียกว่า “โอะคิยะ” (โปรดักชั่น) จะถูกจัดส่งมาให้ความบันเทิงแขกด้วยการรำรำ ชวนแขกร่วมการละเล่นต่างๆ ที่ถ่ายทอดกันมาแต่โบราณ (โอะซาชิกิ อาชิบิ) พร้อมคอยรินเหล้าพุดคุยกับแขกช่วยทำให้บรรยากาศในการเจรจาธุรกิจผ่อนคลาย

ร้านน้ำชาส่วนใหญ่จะถือธรรมเนียม “อิชิเคงซัง โอะโคโตะวาริ” หรือเปิดรับแขกเฉพาะสมาชิกประจำเท่านั้น ชาวกรไม่รับ ไม่ว่าคนนั้นๆ จะทุ่มเงินเท่าใดหรือจะโด่งดังแค่ไหน อีกทั้งร้านน้ำชาจะใช้บริการร้านส่งอาหาร “ชิตาชิยะ” ที่เรียงรายกันมากมายในตำบล นับเป็นเอกลักษณ์ของตำบลเกอิชาในเกียวโตที่สำคัญ

ประการหนึ่ง ร้านน้ำชาลาดต้นทุนได้มากไม่ต้องจ้างพ่อครัวหรือจับจ่ายวัตถุดิบใดๆ เมื่อมีลูกค้าจองห้องจัดเลี้ยงเข้ามาถึงจะสั่งอาหารชุด ตามงบประมาณหรือตามรสนิยมของลูกค้านั้นๆ แถมยังเลือกครัวที่อร่อยถูกปากลูกค้าแต่ละคนได้อย่าง

▲ ด้านหลังของตำบล Gion Higashi ทัศนียภาพคลาสสิกมา

◀ Maiko จากสำนัก Pontocho

▲ ร้านส่งอาหาร “Shidashiya” ที่กระจายอยู่มากมายทุกตำบลกอิซาในเกียวโต ไม่เปิดหน้าร้านขาย รับประทานออร์เดอร์เท่านั้น

เสรี สร้างความหลากหลายให้กับบริการของตนด้วย เช่นเดียวกับ เกอิโกะ และไมอิโกะก็คัดเอาคนที่ลูกค้าถูกใจได้จากโปรดักชั่นใดๆ หรือแม้แต่โปรดักชั่นข้ามตำบล

เคล็ดลับของความสำเร็จที่ทำให้ร้านน้ำชาเก่าแก่อยู่กันมาได้กว่า 3 - 400 ปีนั้น จะอยู่ที่ความเอาใจใส่ ดูแลแขก การเลือกร้านอาหาร เกอิโกะ ไมอิโกะที่เหมาะสม รวมไปถึงการจัดบริการ รับประทานแขก รับประทานเกอิโกะ ไมอิโกะ แม้แต่การเตรียมของที่ระลึก ให้ผู้ที่แขกเชิญมารับประทานอาหารด้วย ผู้ที่รับผิดชอบดูแลสิ่งเหล่านี้คือ หญิงเจ้าของร้านหรือ “โอคามิซัง” ซึ่งค่าใช้จ่ายจะถูกส่งเป็นบิลไปเรียกเก็บที่ลูกค้าทุกๆ สิ้นเดือน ตรงนี้แหละที่ทำให้ร้านน้ำชาไม่รับแขกจรร เพราะไม่มีหลักประกันว่าแขกจรรจะจ่ายเงินจริงหรือไม่ และความที่ไม่เคยให้บริการมาก่อน ร้านน้ำชาเองก็ไม่อาจคาดเดารสนิยมของลูกค้าใหม่ๆ ได้ จึงเลือกที่จะไม่รับเงินสดจากลูกค้าหน้าใหม่

ส่วนเกอิโกะ และไมอิโกะนั้น นอกจากงานประจำตามร้าน

▲ Geiko Maiko จาก 5 สำนักมาเป็นนางแบบให้ช่างภาพถ่ายภาพช่วงปีใหม่แต่งตัวกันเต็มยศ มีโลโก้ประจำสำนักของแต่ละคนก็กิโมโน และโอโบ

▲ USSดา Geiko และ Maiko พาถิ่นมาคารวะครู อาจารย์ในตำบลช่วงหน้าร้อน

▲ Maiko พาถิ่นออกมาจากสังกัด Okiya ย่าน Gion Shirakawa

น้ำชาแล้ว พวกเธอยังมีการแสดงประจำปีที่โรงละครในตำบลอีกด้วย ช่วงกลางวันยามไม่มีการแสดง พวกเธอก็จะเดินเข้าออกโรงละครที่เป็นโรงเรียนฝึกซ้อมการแสดงกันด้วย และความที่กิโมโน โอโบ ผ้ารัดเอว ปิ่นปักผม หัวเข็มขัด เกี้ยวไม้ ตะกร้าใส่ของ พัด นามบัตร แป้งทาหน้า และแม้แต่ลิปสติกที่พวกเธอใช้ ต่างก็เป็นของมีค่าราคาแพง ต้องสั่งทำจากร้านช่างฝีมือในเกียวโตทั้งสิ้น ความรุ่งเรืองในงานของพวกเธอยังส่งผลสะท้อนไปยังช่างฝีมือแต่ละสาขาของเมืองอีกด้วย ชัทสูกิซัง เกอิโกะยอดนิยมน ผู้ทำรายได้รับรองแขกสูงที่สุดติดต่อกัน 7 ปีซ้อน จากสำนักเกอิซาใหญ่ที่สุดในกิอง บอกกับผู้เขียนว่าสังคม “คะเงิ” เป็นสังคมที่ทุกคนพึ่งพาอาศัยกันมาแต่ไหนแต่ไร

สำนักเกอิซา 4 ใน 5 แห่ง กระจุกตัวกันที่ย่านกิอง ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่ศาลยาสะกะ อีกแห่งหนึ่งอยู่ห่างออกไปนอกเมืองได้แก่

(1) สำนักกิองโคบุ เริ่มเปิดดำเนินกิจการตั้งแต่วราวปี 1624-1645 ในฐานะของย่านบันเทิง สำหรับผู้คนที่เดินทางมานมัสการเทพเจ้าศาลยาสะกะ (กิอง ซะ) สมัยนั้นมีร้านน้ำชา (มิซูยะยะ) มาเปิดขายเครื่องดื่ม และของกินเรียงรายหลายร้านใช้สาวๆ แต่งกิโมโนงดงามมาเรียกแขก แข่งขันกัน ต่อมาจึงมีโรงละครมาเปิดทำให้ย่านนี้กลายเป็นย่านบันเทิงที่คึกคัก

▲ Satsuki-san Geiko อันดับหนึ่งของเกียวโตผู้ทำรายได้สูงสุดติดต่อกัน 7 ปีซ้อน

▲ ด้านหลังของตำบล Gion Kobo มีร้านน้ำชาเล็กๆ เรียงรายกันมากมาย

▲ Tomiyo เป็นร้านน้ำชา 1 ใน 3 ร้านเก่าแก่ที่สุดของตำบล Gion Kobu

▲ Geiko Maiko พาถิ่นมาคารวะเจ้าของร้านน้ำชาที่เรียกใช้พวกเธอเป็นประจำ

ที่สุดของเกียวโต โดยเฉพาะช่วงปลายสมัยเอโดะ ร้านน้ำชาเพิ่มจำนวนกว่า 500 แห่งด้วยกัน ว่ากันว่าในเวลานั้นมีเกอิโกะ ไมอิโกะ และยูโจะ (โสเภณี) ทำงานกันแถวนี้กว่า 1,000 คน จนกระทั่งเมื่อปี 1881 เมื่อทางการตัดถนนชิโจผ่านตำบล และห้ามการค้าประเวณี สังกัดเกอิชาจึงแยกเป็น 2 สำนัก โดยสำนักกิงโงโคบุ ยังคงเป็นสำนักที่ใหญ่ที่สุด

(2) **สำนักกิงอิงาชิ** เป็นสำนักเกอิชาที่อยู่ด้านทิศเหนือของถนนชิโจ แยกตัวมาจากสำนักกิงโงโคบุ มีศาลคังคาเมะตั้งอยู่ใจกลางตำบล แม้จำนวนเกอิโกะ และไมอิโกะ จะมีไม่มากนัก แต่ก็มีเทศกาลรื่นเริงที่เปิดให้คนทั่วไปได้สัมผัสวัฒนธรรมของพวกเธอได้ทุกปี

(3) **สำนักมียากาวาโจ** เป็นสำนักใหญ่เป็นที่สอง รองลงมาจากสำนักกิงโงโคบุ อยู่ห่างจากสำนักกิงโงโคบุไปทางทิศใต้ใกล้แม่น้ำคาโมะ ชื่อ “มียากาวาโจ” มาจากที่ตั้งของตำบลที่อยู่ทางใต้และเป็นที่ยุ่่นำเกี่ยวประติษฐานเทพเจ้าของศาลยาซากะไปทำพิธีชำระล้างในเทศกาลกิงทูกิปี สำนักมียากาวาโจมาเติบโตหลังจากที่โรงละครคาบูกิมาเปิดแสดง ตั้งแต่ปลายสมัยเอโดะ บรรดาศิลปินและนักแสดงจึงพากันมาตั้งถิ่นที่ร้านน้ำชาแถวนี้กันมากมาย

(4) **สำนักพอนโทะโจ** เป็นสำนักเกอิชาเล็กๆ ตั้งอยู่ในตรอกแคบๆ ระยะทางราว 500 เมตรจากริมสะพานชิโจไปถึงสะพานซันโจ ว่ากันว่าเริ่มมาตั้งแต่ราวปี 1717 ที่แถวถนนชินคาวา

▲ สำนัก Kamishichiken ช่วงปี 2017 ยังมีลูกค้า และ Geiko Maiko คับคั่ง ร่ำมาจิ ก่อนจะย้ายมาตั้งที่นี่ ปัจจุบันราวปลายสมัยเอโดะ

(5) **สำนักคามิชิจิเคง** เป็นสำนักเกอิชาเก่าแก่ที่สุดมีประวัติย้อนไปจนถึงปี 1587 เมื่อศาลคิตาโนะเทมมังงูศาลชินโตเก่าแก่ยกไม้ และวัสดุเก่าของศาลให้นำไปสร้างโรงน้ำชา 7 แห่งใกล้ๆ ลูกค้ำหลักของสำนักคามิชิจิเคงในอดีตคือบรรดาพ่อค้าสิ่งทอกิโมโน ที่ตั้งบ้านเรือน ร้านค้า ในตำบลนิชิจินโกดะ แต่หลายปีมานี้อุตสาหกรรมสิ่งทอถดถอยลงมา สำนักคามิชิจิเคงจึงมีคนเข้าออกน้อยลงตามไปด้วย

ผู้เขียนชอบเดินชมเรือนไม้โบราณในตำบลเกอิชาทั้ง 5 แห่งในเกียวโตนี่เป็นประจำ ยิ่งเวลาที่มีเทศกาลที่เกอิโกะไมอิโกะ ออกเดินคารวะครูบาอาจารย์ในตำบลยิ่งทำให้ทุกตำบลคึกคักมีสีสันมาก อย่างไรก็ตามหลังจากโคโรนาไวรัสสายพันธุ์ใหม่ระบาดหนักตั้งแต่ปี 2020 เป็นต้นมา การแสดงละครประจำปีของทุกสำนักก็ต้องงด 2-3 เดือนที่ผ่านมางานบริการแขกตามห้องจัดเลี้ยงก็บางตาลงมาก แม้จะไม่มีการประจำปีช่วงนี้ พวกเธอก็ยังต้องไปซ้อมดนตรี ซ้อมละครกันเป็นประจำ ทุกคนต่างสัญญากันว่าจะต้องพยุ่งวัฒนธรรม “คะงิ” นี้ให้รอดถึงอนุชนรุ่นหลังต่อไป

▲ Masu Ume เป็นร้านน้ำชาที่มี Geiko, Maiko ประจำของตัวอง อยู่หลังโรงละครของตำบล Gion Kobu

▲ Geiko Maiko จากสำนัก Miyagawa-cho ออกคารวะตามร้านน้ำชาในตำบลเนื่องในเทศกาลปีใหม่

▲ Kamishichiken เป็นตำบลที่เติบโตขึ้น จากการอุปการะแห่งศาล Kitano Tenmangu